

Arnau GONZÀLEZ VILALTA, Josep PUIGSECH FARRÀS i Enric UCELAY-DA CAL (ed.), *Nuestro hombre en Barcelona. La mirada británica ante la España republicana y en guerra a través del cónsul Norman King (1931-1939)*, Granada, Comares, 2025, 276 pàgines.

El febrer de 2023, el president del Govern espanyol, Pedro Sánchez, va comparar l'agressió de Rússia contra Ucraïna amb la de l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista contra la II República espanyola. «Vam ser un país oblidat per la comunitat internacional. Per això som un país compromès», va afirmar Sánchez. Més enllà dels mèrits de l'analogia històrica entre els dos conflictes militars, les seves paraules representen un nou exemple del pes de la memòria de la Guerra Civil espanyola en la tradició política nacional. També són un recordatori d'algunes de les preguntes incòmodes sobre la dimensió internacional del conflicte. Com fou possible que les grans potències democràtiques del moment –Londres, París i Washington– permetessin l'agressió de Hitler i Mussolini contra la jove democràcia espanyola? Per què es van negar a vendre armes a un Govern democràtic i reconegut que necessitava defensar-se i que estava disposat a comprar-les al preu que li dictessin?

Nuestro hombre en Barcelona. La mirada británica ante la España republicana y en guerra a través del cónsul Norman King (1931-1939) és una obra col·lectiva, magníficament editada pels historiadors Arnau Gonzàlez Vilalta, Josep Puigsech Farràs i Enric Ucelay-Da Cal, que contribueix a respondre a aquestes preguntes. El protagonista del llibre són els informes que el cònsol britànic a Barcelona, Norman King, va enviar als seus superiors durant els anys de la Segona República i la Guerra Civil. La rellevància de l'estudi es justifica per diversos motius. El més important és que els informes de Norman King exerciren una innegable influència en qui aleshores era el cap de la diplomàcia britànica, Anthony Eden, tal com quedà evidenciat en les seves memòries. Al seu torn, com és ben sabut, l'actitud dels britànics fou clau per a l'aïllament internacional de la República en temps de guerra. Prova d'això és que la persistent hostilitat de Londres contra la democràcia espanyola va condicionar les actituds de París i Washington. Malgrat els dubtes i les vacil·lacions compartits en determinats moments del conflicte, francesos i nord-americans mai no es van arribar a plantejar acordar conjuntament un canvi d'actitud davant el conflicte espanyol sense tenir en compte la posició dels britànics.

A més dels capítols signats pels editors, l'obra compta amb aportacions de Paul Preston, Enrique Moradiellos, Josep Casanovas i Maria Thomas. La fama dels autors és diversa, però tots els textos comparteixen un elevat nivell de solvència acadèmica. El llibre presenta una original combinació de capítols originals i textos publicats anteriorment, ja fos com a capítols de llibre o com a articles acadèmics. Això permet fer-se una idea sobre com han evolucionat les preocupacions i els interessos de la historiografia sobre el període, ja que entre el capítol més antic i el més recent han passat vora trenta anys. A fi d'evitar superposicions innecessàries, cada autor se centra qüestions diverses, que van des de la percepció d'analogies contemporànies entre la qüestió nacional catalana i el nacionalisme irlandès als efectes dels cicles de mobilització obrera i l'impacte de l'estratègia frontpopulista, passant per l'anàlisi canviant sobre la figura de Lluís Companys i el pes dels prejudicis paternalistes i racistes sobre catalans i espanyols.

D'aquest retrat polièdric, n'emergeix una interessant mirada sobre la Catalunya dels anys trenta. Malgrat els forts prejudicis i els biaixos inevitables de qui se sap servidor dels interessos imperials britànics, la percepció de King sobre la Catalunya republicana no és estàtica ni excessivament dogmàtica, sinó que va variant en funció dels esdeveniments. La valoració de Companys n'és un bon exemple. Durant la primavera de 1936, King valorà la relativa calma de la situació a Catalunya, l'anomenat «oasi català». L'esclat de la guerra, però, el va fer canviar de parer. Si abans de la guerra King lloava els catalans per la seva

moderació i limitava el perill de revolució socialista als sectors populars procedents de la immigració de la resta d'Espanya, un cop iniciat el conflicte, els catalans passaran a ser l'objecte principal de menyspreu. A més, King acusarà Companys de responsable dels crims de la rereguarda.

Malgrat els aparents tómb, les opinions de King reflecteixen una certa consistència. De procedència més aviat humil, el cònsol britànic fou format en els valors de l'elit britànica i integrà plenament els prejudicis nacionals i racials com una eina explicativa de primer ordre. Els seus diagnòstics sobre la política catalana i espanyola podien variar, però la seva concepció del món basada en una divisió jeràrquica racial va romandre inalterada. Amb l'Espanya en guerra, King no dubtà a prendre partit a favor dels militars revoltats. Els espanyols, va concloure, no estaven preparats per al parlamentarisme. A finals de 1936, ja recomanava trencar relacions amb la República i reconèixer el govern de Franco, situant-se així en una posició més profranquista que la dels seus superiors. A més, les simpaties del cònsol britànic el portaren a fer una contribució decisiva en la batalla per la imatge dels dos bàndols entre els cercles governants de Londres. Els informes de King minimitzaren les atrocitats que es produïren en el bàndol franquista, mentre emfatitzava els crims comesos en el territori on havia fracassat la insurrecció militar. La mala imatge dels republicans com a botxins de gent d'ordre resultaria un factor crucial a l'hora de distanciar l'Imperi britànic del destí de la democràcia espanyola. Per a King i altres alts responsables de la diplomàcia britànica, l'Espanya republicana estava seguint les passes de la Revolució Russa, amb Azaña jugant el paper de Kerenski; Franco, el de Kornilov, i els líders sindicals, especialment els de la CNT, el del bolxevisme local. Encecats pels seus propis prejudicis, a penes van prestar atenció a l'estratègia frontpopulista dels comunistes i a les conseqüències pràctiques que aquesta aposta política implicava. Tots els esforços dels comunistes en el sentit de moderar la transformació revolucionària per poder acostar-se diplomàticament a Londres i París resultaren inútils per seduir algú com Norman King. Val a dir que, en determinades ocasions, l'experiència pràctica de King reforçava inevitablement el seu escepticisme: propietats britàniques en territori català foren objecte de confiscacions per part d'obriers que no obeïen els seus propis líders ni les excepcions cap al capital estranger que figuraven en el Decret de col·lectivització d'octubre de 1936.

Al final del llibre trobem un brillant i original assaig d'Enric Ucelay-da Cal sobre el funcionament de l'hegemonia militar britànica al Mediterrani durant el període d'entreguerres. Amb un gran domini de la bibliografia i una encomiable ambició interpretativa, l'historiador aporta llum sobre la principal preocupació de la diplomàcia britànica en relació amb la Guerra Civil espanyola: els seus possibles efectes sobre els interessos imperials britànics al Mediterrani, els quals, com bé explica Ucelay, estaven protegits i vertebrats per la presència militar britànica a Malta, Xipre, Alexandria i Gibraltar. L'autor també exposa de manera convincent que, per a algú com Norman King, els catalans –igual que la resta dels europeus mediterranis, llevat dels francesos– no eren essencialment diferents d'africans, asiàtics i llatinoamericans. Tots ells patien l'estigma de ser «wogs», una paraula vulgar i ofensiva que es referia a aquelles persones que «dado su supuesto infantilismo, incompetencia, predisposición a la violencia y otras muchas limitaciones, debían ser gobernados por blancos, de modo evidente sus superiores en todos los sentidos, e idealmente administrados en el marco del Imperio británico» (pàg. 206).

En alguns moments, «nuestro hombre en Barcelona» no pot evitar pagar el preu d'una certa repetició, sobretot quan se citen alguns dels fragments més xocants dels informes del cònsol britànic. Amb tot, l'aparició d'aquesta obra representa una valuosa contribució a l'estudi de la dimensió internacional de la Guerra Civil espanyola. A través de l'actitud

hostil de Norman King contra la democràcia espanyola, se'ns ofereix un retrat apassionant sobre un fenomen més general: la visió del món de la darrera generació de l'elit britànica imperial en el seu moment crepuscular, pocs anys abans de cedir el relleu de l'hegemonia mundial als seus aliats de Washington.

Andreu ESPASA*

Universitat Autònoma de Barcelona

* ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8338-5070>.